

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/155/2020
Identifikačné číslo spisu: 8117220186
Dátum vydania rozhodnutia: 25.02.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Petříková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:8117220186.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Y. V., bývajúcej v T., právne zastúpenej advokátom JUDr. Jozefom Kravecom, CSc., so sídlom v Košiciach, Čingovská 9, proti žalovanej R. H., bývajúcej v Q., t. č. v M., o neplatnosť darovacej zmluvy, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 29C/25/2017, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 21. januára 2020 sp. zn. 15Co/27/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovaná nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 15. augusta 2018 č. k. 29C/25/2017-59 zamietol žalobu a žalovanej náhradu trov konania nepriznal.

1.1. V odôvodnení svojho rozhodnutia konštatoval, že v prejednávanej veci bola podaná žaloba o určenie neplatnosti darovacej zmluvy uzavretej medzi pani E. F., ktorá zomrela dňa XX.X.XXXX ako darujúcou a žalovanou ako obdarovanou. Ide o žalobu podľa § 137 písm. c/ CSP, ktorú považuje zákon za procesne prípustnú len vtedy, ak je na požadovanom určení naliehavý právny záujem. Povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu na určení práva je naliehavý právny záujem zaťažuje žalobkyňu. V danom prípade darovaciu zmluvu mala nebohá E. F. uzatvoriť v čase, kedy nebola spôsobilá na právne úkony v celom rozsahu (ako to vyplýva z rozsudku, ktorým bolo plnomocenstvo z 30.10.2007 vyhlásené za neplatné). Vzhľadom na to, že darujúca dňa XX.X.XXXX zomrela, určením neplatnosti darovacej zmluvy sa spor medzi žalobkyňou a žalovanou úplne nevyrieši, preto nemôže mať žalobkyňa, ktorá nebola účastníčkou predmetnej darovacej zmluvy, na určení jej neplatnosti naliehavý právny záujem, nakoľko v prípade vyhovenia žalobnému návrhu nebude vyriešená otázka vlastníckeho práva k predmetnej nehnuteľnosti. Za danej situácie bolo možné dosiahnuť stav želaný žalobkyňou, t. j. aby darovaná nehnuteľnosť mohla byť predmetom dedenia po daryni, úspešne žalobou na určenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po daryni E. F., narodenej XX.X.XXXX, zomrelej XX.X.XXXX. V konaní o takomto určení sa potom otázka neplatnosti darovacej zmluvy zo žalobkyňou tvrdeného dôvodu rieši prejudiciálne (ako predbežná otázka). Nesplnenie predpokladu existencie naliehavého

právneho záujmu na určovacej žalobe vedie k zamietnutiu žaloby bez toho, aby sa zisťovala dôvodnosť žaloby vo veci samej. Vzhľadom na nesplnenie predpokladu existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe súd prvej inštancie žalobu zamietol. Súd prvej inštancie zamietol návrh žalobkyne na vykonanie dokazovania výsluchom svedkov, nakoľko má za to, že vykonávanie dokazovania by bolo nehospodárne.

1.2. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol na základe § 255 ods. 1, 2, § 262 ods. 1 CSP, pričom úspešnej žalovanej náhradu trov konania nepriznal, nakoľko jej žiadne preukázateľné trovy konania nevznikli.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 21. januára 2020 sp. zn. 15Co/27/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti žalobkyni v rozsahu 100 %.

2.1. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, ktorého správnosť potvrdzuje aj odvolacím súdom uvedená judikatúra (por. sp. zn. 3 Cdo 241/2008, 3 Cdo 98/2004, 1 Cdo 91/2006, 3 Cdo 178/2006, R 18/2004) vrátane judikatúry Ústavného súdu SR. Rozsudok súdu prvej inštancie preto potvrdil ako vecne správny v súlade s ustanovením § 387 ods. 1, 2 CSP. Odvolací súd v závere uviedol, že rozhodnutie v predmetnej veci nebráni žalobkyni domôcť sa svojho práva žalobou o určenie, že nehnuteľnosti, ktoré boli predmetom darovacej zmluvy, patria do dedičstva po poručiteľke E. F.; na túto možnosť už poukázal aj súd prvej inštancie vo svojom odôvodnení.

2.2. O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP, teda v odvolacom konaní úspešnej žalovanej bol priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti neúspešnej žalobkyni v rozsahu 100 %.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 420 písm. f/ CSP.

3.1. Dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. f/ CSP videla v tom, že súd prvej inštancie a odvolací súd nevykonávali takmer žiadne dokazovanie. Vyslovila, že hlavným problémom žalobkyne, prečo je neúspešná, je to, že nepreukázala naliehavý právny záujem v danej veci. Keďže pani F. v priebehu konania o jej pozbavenie spôsobilosti na právne úkony dňa XX.X.XXXX zomrela, žalobkyňa s a v zmysle § 460 v spojení s § 475 ods. 1 Občianskeho zákonníka stala zákonnou dedičkou zaradenou do 3. skupiny zákonných dedičov. Na základe tejto skutočnosti sa stáva žalobkyňa na základe čl. 20 ods. 1 Ústavy SR osobou, ktorej dedenie je zaručené. Teda nemusí preukazovať naliehavý právny záujem na zrušení nezákonných darovacích zmlúv, ktoré jej bránia vlastníť dedičstvo. Na základe rozhodnutia o vyslovení neplatnosti uvedených darovacích zmlúv, kataster formou záznamu je povinný urobiť spätný zápis príslušných listov vlastníctva predmetov týchto zmlúv.

3.2. Na záver žalobkyňa žiadala dovolací súd, aby napadnutý rozsudok zrušil v celom rozsahu a dovolateľke priznal 100 % náhrady trov dovolacieho konania.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 2 písm. b/ CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť.

5. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie dovolaním napadnúť (úspešne). Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

6. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný

opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Žalobkyňa v danom prípade vyvodzuje prípustnosť a dôvodnosť svojho dovolania z § 420 písm. f/ CSP.

8. Podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Pod porušením práva na spravodlivý proces z hľadiska § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým súd zasiahol do Ústavou Slovenskej republiky, resp. Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd garantovaných práv dovolateľa, v dôsledku čoho bolo dovolateľovi znemožnené domáhať sa práva na súdnu ochranu prostriedkami, ktoré mu zákon priznáva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

10. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 420 písm. f/ CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (por. sp. zn. 1 Cdo 42/2017, 2 Cdo 20/2017, 3 Cdo 41/2017, 4 Cdo 131/2017, 7 Cdo 113/2017, 8 Cdo 73/2017).

10.1. Dovolací súd preto aj v danom prípade skúmal opodstatnenosť argumentácie žalobkyne, že v konaní došlo k ňou tvrdenému porušeniu práva na spravodlivý proces.

11. Z obsahu spisu vyplýva, že žalobkyňa sa domáhala určenia neplatnosti darovacej zmluvy U., ktorú uzatvorila dňa 30.10.2007 daryňa - nebohá E. F. (sestra žalobkyne) a žalovaná. Predmetom darovacej zmluvy bol byt a rodinný dom, obe v katastrálnom území T.. V konaní bolo preukázané, že išlo o darovaciu zmluvu spísanú vo forme notárskej zápisnice N 480/2007, Nz 43911/2007 pred notárom JUDr. Jánom Marušinom a dvoma svedkami z dôvodu, že daryňa mala ochabnutú pravú ruku. V konaní teda neboli preukázané skutkové tvrdenia žalobkyne v tom smere, že darovacia zmluva bola spísaná na náklade splnomocnenia udeleného nebohou pani F. pre žalovanú dňa 30.10.2007, ktoré bolo rozsudkom Okresného súdu Vranov nad Topľou sp. zn. 5C/123/2013 určené za neplatné. Nepreukázalo sa teda, že k darovaniu došlo na náklade neplatného splnomocnenia, ale na základe samostatnej darovacej zmluvy spísanej vo forme notárskej zápisnice v ten istý deň ako splnomocnenie zo dňa 30.10.2007.

12. V danom prípade žalobkyňa uplatnila dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné (proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí), ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. K namietanej vade malo podľa dovolateľky dôjsť nesprávnym procesným postupom, a to že súd prvej inštancie a odvolací súd nevykonávali takmer žiadne dokazovanie. Dovolateľka je názoru, že pre úspešné domáhanie sa určenia neplatnosti darovacích zmlúv (t. j. určovacia žaloba) nepotrebuje preukazovať naliehavý právny záujem v danej veci, nakoľko predmetné darovacie zmluvy jej bránia vlastníť dedičstvo.

13. Žalobkyňa namietala vady súvisiace s dokazovaním. Dokazovanie je časť občianskeho súdneho konania, v rámci ktorého si súd vytvára poznatky, potrebné na rozhodnutie vo veci (por. § 187 ods. 1, 2 CSP). Právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje i právomoc posúdiť to, či a aké

dôkazy na zistenie skutkového stavu sú potrebné a akým spôsobom sa zabezpečí dôkaz na jeho vykonanie (por. sp. zn. I. ÚS 52/03). Súd v občianskom súdnom konaní nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (por. § 120 ods. 1 O.s.p., teraz § 185 CSP), a nie účastníkov konania. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykoná všetky účastníkom navrhované dôkazy, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 420 písm. f/ CSP, lebo týmto postupom súd neznemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva. Prípustnosť dovolania v zmysle tohto ustanovenia nie je spôsobilé založiť ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov, pretože do obsahu práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (por. sp. zn. I. ÚS 97/97).

14. V dovolaní dovolateľka taktiež namietala aj to, že súdy posúdili nedostatok naliehavého právneho záujmu na zrušení nezákonných darovacích zmlúv. Dovolateľka má totiž za to, že nemusí preukazovať naliehavosť tohto právneho záujmu.

15. Dovolací súd uvádza, že právny záujem, ktorý je podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 137 písm. c/ CSP, musí byť naliehavý. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva a či snád len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie alebo konania. Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým (por. R 17/1972).

15.1. Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prejednávanej veci vedúce k sporu medzi stranami a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (por. sp. zn. 5 Cdo 31/2011).

16. Ak žalobca neosvedčí svoj naliehavý právny záujem na ním požadovanom určení, ide o samostatný a prvoradý dôvod zamietnutia návrhu. Pokiaľ teda súd dospeje k záveru, že ten-ktorý určovací návrh nie je z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení spôsobilým alebo prípustným prostriedkom ochrany práva, zamietne návrh bez toho, aby sa zaoberal meritom veci. Absencia naliehavého právneho záujmu je teda dôvodom zamietnutia žaloby, nie je dôvodom pre zastavenie konania, či pre odmietnutie žaloby [pozri sp. zn. 4 Cdo 56/2009; TOMAŠOVIČ, Marek, § 137 (Obsah žaloby), Civilný sporový poriadok, 1. vydanie, Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 493].

17. V opačnom prípade, ak by všeobecné súdy postupovali tak, že rozhodnú o vecnej opodstatnenosti určovacej žaloby bez toho, aby dospeli k záveru o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu, porušili by tým základné právo na súdnu ochranu žalovaného (pozri uznesenie Ústavného súdu SR zo 6. októbra 2017, sp. zn. II. ÚS 590/2017).

18. Za tejto situácie dospeli prvoinštančný a odvolací súd k záveru, že žalobkyňa relevantným spôsobom nepreukázala, v čom spočíva jej naliehavý právny záujem na určení neplatnosti darovacej zmluvy. Preto v danom prípade súd prvej inštancie postupoval správne, keď vzhľadom na nesplnenie predpokladu existencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe, zamietol návrh žalobkyne na vykonanie ďalšieho dokazovania. Taktiež odvolací súd správne potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Dovolací súd dodáva, že vzhľadom na prieskumnú povahu dovolacieho konania by ani nebolo možné vziať na zreteľ nové tvrdenia (v konaní na prvoinštančnom, resp. odvolacom súde netvrdené skutkové okolnosti).

19. Dovolací súd navyše podotýka, že z obsahu dovolania vyplýva aj dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 CSP, no bližšie nebol dovolateľkou špecifikovaný. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f/ CSP (viď aj R 24/2017).

19.1. Dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 CSP nevymedzila žalobkyňa spôsobom uvedeným v § 432 ods. 2 CSP. V prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie veci, je riadne vymedzenie tohto dovolacieho dôvodu v zmysle § 432 ods. 2 CSP nevyhnutným predpokladom pre posúdenie prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 CSP. Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľa riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a/ CSP), alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ CSP) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c/ CSP).

19.2. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnou (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom).

19.3. Sama polemika dovolateľky s právnymi názormi prvoinštančného a odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti ich rozhodnutí alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 CSP.

20. Najvyšší súd, so zreteľom na uvedené, dovolanie žalobkyne podľa § 447 písm. c/ CSP ako neprípustné odmietol.

21. Najvyšší súd rozhodnutie o trovách dovolacieho konania neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.